

Sygn. akt II CSK 186/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jan Górski

SSN Zbigniew Kwaśniewski

Protokolant Maryla Czajkowska

w sprawie z powództwa M. G. i Ł. G.

przeciwko Portowi Lotniczemu [...] Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w [...] o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 7 grudnia 2017 r.,

skargi kasacyjnej powodów od wyroku Sądu Okręgowego w [...]

z dnia 25 października 2016 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w [...] do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem częściowym z dnia 2 lutego 2016 r. Sąd Rejonowy w [...] zasądził od pozwanego Portu Lotniczego [...] sp. z o.o. w [...] na rzecz powodów M. G. i Ł. G. kwoty po 52.929 zł z tytułu odszkodowania za utratę wartości ich nieruchomości z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 24 grudnia 2014 r. do dnia zapłaty; umorzył postępowanie o zapłatę dalszego odszkodowania z tego tytułu w kwotach po 7.789,50 zł dla każdego z powodów i oddalił powództwo o zrekompensowanie powodom utraty wartości rynkowej nieruchomości w pozostałym zakresie. Orzeczeniem nie zostały objęte dalsze roszczenia powodów obejmujące zwrot nakładów na zapewnienie właściwego klimatu akustycznego nieruchomości.

Sąd ustalił, że powodowie są współwłaścicielami po ½ części dwóch nieruchomości położonej w P. przy ul. D. 50 i 52. Nieruchomości te położone są w strefie wewnętrznej obszaru ograniczonego użytkowania utworzonego uchwałą Sejmiku Województwa [...] z dnia 30 stycznia 2012 r. dla lotniska w [...], którego zarządcą jest pozwany Port Lotniczy. Uchwała weszła w życie w dniu 28 lutego 2012 r.

Wprowadzenie strefy ograniczonego użytkowania spowodowało, że właściciele i potencjalni nabywcy nieruchomości położonych w jej granicach muszą liczyć się z niedogodnościami w sposobie ich zagospodarowania i użytkowania. Powszechna świadomość podwyższonego ryzyka zamieszkiwania tym obszarze powoduje reakcje rynku w postaci zmniejszenia się wartości nieruchomości z uwagi na zalegalizowanie degradacji środowiska wywołanej działaniami lotniska cywilnego i nie eliminuje hałasu oddziałującego na nieruchomości tam położone. Obniżyła się także wartość rynkowa nieruchomości powodów. Według stanu na dzień wprowadzenia obszaru ograniczonego użytkowania, a cen z dnia 19 maja 2015 r. wartość nieruchomości przy ul. D. 52 zmniejszyła się o kwotę 86 437 zł, a nieruchomości przy ul. D. 50 - o kwotę 19.421 zł.

Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 129 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r.,

poz. 519 ze zm. - dalej „p.o.ś.”), jeżeli w związku z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości korzystanie z niej lub z jej części w dotychczasowy sposób lub zgodny z dotychczasowym przeznaczeniem stało się niemożliwe lub istotnie ograniczone, właściciel nieruchomości może żądać wykupienia nieruchomości lub jej części, a także odszkodowania za poniesioną szkodę. W tym również za zmniejszenie wartości nieruchomości.

Sąd Rejonowy nie podzielił zarzutu pozwanego, że powodom upłynął termin zawity do zgłoszenia roszczeń. Wskazał, że powodowie wnieśli pozew o zapłatę odszkodowania w dniu 28 lutego 2014 r., a więc przed upływem 2 lat od dnia wejścia w życie uchwały Sejmiku Województwa z dnia 30 stycznia 2012 r. i w ten sposób zachowali dwuletni termin zawity przewidziany w art. 129 ust. 1 - 4 w związku z art. 136 ust. 1 p.o.ś. Sąd pierwszej instancji uznał, że zawarte w art. 129 ust. 4 p.o.ś. sformułowanie „można wystąpić” jest pojęciem szerszym od określenia „zgłaszać”, czy „dochodzić”. Stwierdził, że z wytoczeniem powództwa można wiązać skutki wystąpienia z roszczeniem w rozumieniu art. 129 ust. 4 p.o.ś., gdyż przepis ten uzależnia bytu prawnego tych roszczeń od uprzedniego wezwania podmiotu obowiązanego do ich zaspokojenia. Okoliczność, że pozwany otrzymał pozew dopiero w dniu 16 grudnia 2014 r., a więc już po upływie dwuletniego terminu, nie zmieniła stanowiska Sądu Rejonowego.

Na skutek apelacji pozwanego, wyrokiem z dnia 25 października 2016 r. Sąd Okręgowy w [...] uwzględnił zarzut upływu terminu zawitego i zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, oddalił powództwa obydwu powodów w części uwzględnionej przez Sąd Rejonowy.

Sąd Okręgowy wskazał, że dla dochowania dwuletniego terminu przewidzianego w art. 129 ust. 4 p.o.ś., niezbędne było, aby przed jego upływem oświadczenie zawierające zgłoszenie roszczenia z tytułu odszkodowania za zmniejszenie wartości nieruchomości powodów doszło do pozwanego w taki sposób, aby mógł się z nim zapoznać. Termin ten jest terminem zawitym, a nie terminem przedawnienia, wyznaczony został w celu zgłoszenia roszczeń, ma charakter czynności jednorazowej i jego dochowanie jest konieczne do zachowania roszczeń. Same roszczenia mają charakter majątkowy, nie mieszczą

się jednak w ramach odpowiedzialności deliktowej i przedawniają się w terminach z art. 118 k.c., biegnących od chwili ich powstania, tj. od dnia wprowadzenia ograniczeń korzystania z nieruchomości.

Sąd Okręgowy podkreślił, odwołując się w szczególności do poglądu przyjętego w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2015 r., (II CSK 720/14, nie publ.), że wskazany w art. 129 ust. 4 p.o.ś. termin „wystąpić” jest związany ze zgłoszeniem roszczenia obowiązanemu do jego zaspokojenia w taki sposób, aby mógł się on zapoznać z jego treścią. W ocenie Sądu Okręgowego, nie można uznać, że już w chwili wniesienia pozwu pozwany mógł zapoznać się z jego treścią. Mogło to nastąpić dopiero po nadaniu sprawie biegu, poprzez zarządzenie doręczenia pozwanemu odpisu pozwu, w chwili jego otrzymania przez pozwanego, co nastąpiło dopiero w dniu 16 grudnia 2014 r., a więc po upływie dwuletniego terminu zawitego. Na skutek niezachowania terminu zawitego powodowie utracili roszczenie odszkodowawcze stanowiące przedmiot sprawy.

Od wyroku Sądu Okręgowego powodowie wnieśli skargę kasacyjną, zaskarżając go w całości. Skargę oparli na pierwszej podstawie kasacyjnej i zarzucili błędną wykładnię art. 129 ust. 4 p.o.ś. w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 k.c., polegająca na przyjęciu, że złożenie pozwu przed upływem terminu zawitego nie stanowiło skutecznego zgłoszenia roszczenia oraz niewłaściwe zastosowanie art. 129 ust. 4 p.o.ś. w zw. z art. 136 ust. 1 p.o.ś. polegające na przyjęciu, że roszczenie powodów wygasło. Na tej podstawie skarżący wnosili o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i wydanie przez Sąd Najwyższy orzeczenie reformatoryjnego; ewentualnie o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi pozwany wnosił o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący słusznie kwestionują zastosowaną przez Sąd Okręgowy wykładnię art. 129 ust. 4 p.o.ś. Wskazany problem, w związku z rozbieżnościami w orzecnictwie był w ostatnim okresie przedmiotem dwóch istotnych uchwał Sądu Najwyższego, które uznać można za porządkujące i stabilizujące stanowisko tego Sądu w rozpatrywanym zakresie.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 12 maja 2017 r. (III CZP 7/17, OSNC) stwierdził, że wniesienie do sądu wniosku o zawezwanie do próby ugodowej, bez uprzedniego zgłoszenia roszczenia osobie obowiązanej do jego zaspokojenia, prowadzi do zachowania dwuletniego terminu przewidzianego w art. 129 ust. 4 p.o.ś. również wtedy, gdy odpis wniosku został doręczony tej osobie po upływie tego terminu, a w uchwale z dnia 15 września 2017 r. (III CZP 37/17, OSNC) wyraził stanowisko, że do zachowania dwuletniego terminu przewidzianego w art. 129 ust. 4 p.o.ś. wystarczające jest złożenie przed jego upływem do sądu wniosku o zawezwanie do próby ugodowej.

Sąd w orzeczeniach tych, cytując swoje dotychczasowe wypowiedzi orzecznicze potwierdził zawity charakter terminu przewidzianego w tym przepisie i skutek jego upływu, jakim jest wygaśnięcie roszczenia. Wniesienie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej w zakresie roszczenia odszkodowawczego poddał ocenie pod kątem spełnienia przez tę czynność zadania „wystąpienia z roszczeniem”, czyli okoliczności prowadzącej do zachowania terminu zawitego, a nie przyczyny skutkującej przerwą biegu tego terminu w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Z powołaniem się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2008 r., III CZP 54/08 (OSNC 2009, nr 7 - 8, poz. 1050) dokonał rozróżnienia sytuacji, w których czynność materialno-prawna wprost tkwi w czynności procesowej od takich, w których prawo materialne jedynie wiąże określone skutki bezpośrednio z czynnością procesową. W wypadku pierwszych za decydujący o skutku moment uznano doręczenie odpisu pozwu, pozostałych - w zależności od tego, z jaką czynnością lub zdarzeniem procesowym prawo wiąże skutek materialno-prawny - wytoczenie powództwa albo doręczenie odpisu pozwu. Wyjątkowy charakter mają czynności procesowe dokonywane równolegle lub zrównane z oświadczeniami prawokształtującymi, których skuteczność zależy od zawiśnięcia sporu (art. 192 k.p.c.), a nie wniesienia pozwu.

Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, na szczególny charakter wprowadzonego uregulowania - pojęcie „wystąpienie z roszczeniem” nie jest stosowane w innych aktach prawnych, a konstrukcja roszczenia, dopuszczająca dublowania terminów prekluzyjnych i przedawnienia upoważnia do zakwalifikowanie wniosku zawierającego zawezwanie do próby ugodowej jako czynności procesowej

oraz materialno-prawnej o elementach oświadczenia woli i oświadczenia wiedzy. Przyjęcie, że samo złożenie wskazanego wniosku nie jest wystarczające i dla wywołania materialno - prawnego skutku niezbędne będzie doręczenie jego odpisu przeciwnikowi wniosku wprowadziłoby element niepewności, całkowitego uzależnienia od działań innego podmiotu, zagrażający pewności obrotu prawnego. Za uznaniem, że zachowaniu dwuletniego terminu przewidzianego w art. 129 ust. 4 p.o.ś. czyni zadość już samo złożenie przed jego upływem do sądu zawezwania do próby ugodowej przemawiają także ważne argumenty aksjologiczne. Nie budzi wątpliwości kompensacyjny charakter roszczeń opartych na tym przepisie mających na celu jednej strony ochronę prawa własności (art. 21 i art. 64 ust. 1 Konstytucji), z drugiej wyrównanie naruszonych w wyniku działania władzy publicznej praw majątkowych (art. 77 ust. 1 Konstytucji). Przyjęta wykładnia służy uproszczeniu procedur i usuwaniu przeszkód mogących utrudniać lub ograniczać dochodzenie ochrony powyższych konstytucyjnie gwarantowanych praw.

Argumenty te - w odniesieniu do czynności złożenia pozwu, a więc pisma bezpośrednio wyrażającego wolę zrealizowania przysługującego powodowi roszczenia i wszczynającego w tym celu postępowanie rozpoznawcze - są w jeszcze wyższym stopniu oczywiste.

Z tych przyczyn, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.), mając na uwadze potrzebę rozpoznania apelacji pozwanego w pełnym zakresie.

kc

jw